

ตัวแทน เชิด

นาย ปริญา บุญปทุมพงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2532

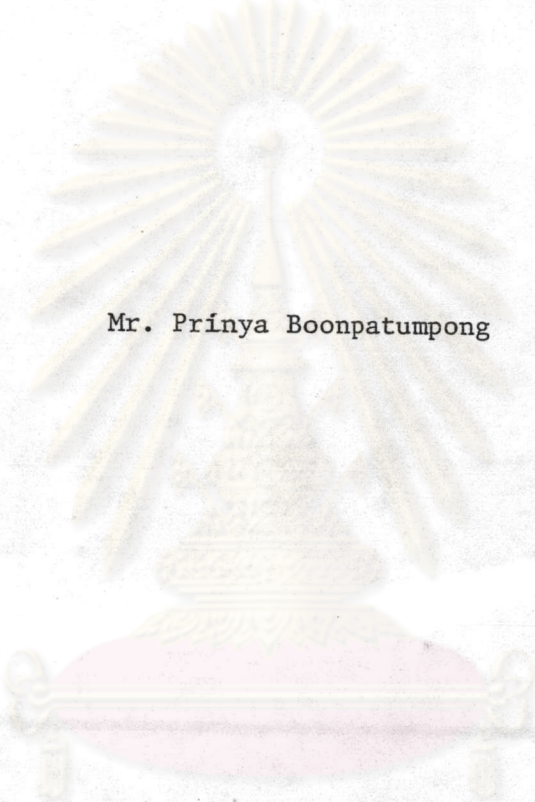
ISBN 974-569-786-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

15624

T 17/10/53

AGENCY BY ESTOPPEL

Mr. Prinya Boonpatumpong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1989

ISBN 974-569-786-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ตัวแทน เชิด

โดย

นาย ปริญา บุญปทุมพงศ์

ภาควิชา

นิติศาสตร์

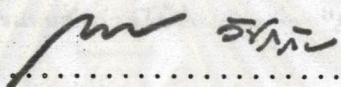
อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ จรรย์ ภักดีธนากุล

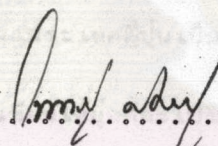
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ ไชวโกล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วัชรากัย)

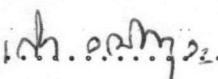
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ จรรย์ ภักดีธนากุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ ไชวโกล)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ เกริก วณิกกุล)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ปริญญา บัญญัติ : ตัวแทนเชิด (AGENCY BY ESTOPPEL) อ. ที่ปรึกษา :
อ. จริญญา ภักดีธนากุล, รศ. ประสิทธิ์ ไชวโกล, 224 หน้า.

กฎหมายลักษณะตัวแทน เป็นกฎหมายที่มีความสำคัญแขนงหนึ่ง เพราะเป็นกฎหมายที่แทรกเข้าไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายแขนงอื่น ๆ ได้แทบทุกเรื่อง แต่นักกฎหมายและนักนิติศาสตร์ของไทยกลับให้ความสำคัญหรือสนใจกฎหมายตัวแทนนี้น้อยมาก จึงเป็นผลทำให้กฎหมายลักษณะนี้วางรากฐานในด้านแนวความคิดที่ไม่ค่อยจะเป็นระบบเท่าใดนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องตัวแทนโดยกฎหมายปิดปาก (Agency by Estoppel) หรือตัวแทนเชิดแล้ว ความสับสนในเรื่องทฤษฎีมีมากมายหลายประการ แม้ว่าในทางปฏิบัติคำพิพากษาที่ปรากฏจะเป็นการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต สมตามเจตนารมณ์ของหลักกฎหมายปิดปากก็ตาม แต่ในทางทฤษฎีของกฎหมายตัวแทนแล้วความขัดแย้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติดังกล่าวได้ก่อปัญหาขึ้นหลายประการ

เหตุเหล่านี้เป็นปัญหาที่ความคิดในเรื่องตัวแทนโดยกฎหมายปิดปาก หรือตัวแทนเชิดของไทยเราไม่สามารถที่จะเป็นอย่างเดียวกันกับแนวความคิดในเรื่องเดียวกันนี้ตามหลักกฎหมายของ Common Law ซึ่งในปัจจุบันนี้ได้พัฒนาหลักเกณฑ์นี้ออกไปอีก เพื่อให้มีการบังคับให้เหมาะสมกับกฎหมายลักษณะตัวแทน โดยถือว่าตัวแทนโดยกฎหมายปิดปากนี้มีอำนาจกระทำการแทนตัวการได้ซึ่งเรียกว่า "Apparent Authority"

เหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้เขียนเลือกทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อนี้ เพื่อที่จะศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบและแนวความคิดในเรื่องกฎหมายตัวแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องตัวแทนเชิดหรือตัวแทนโดยกฎหมายปิดปากนี้ กับอารยะประเทศ ซึ่งเป็นต้นแบบของรูปแบบและแนวความคิดในเรื่องนี้ อันได้แก่ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น เป็นหลักในการเปรียบเทียบ

สำหรับวิธีการดำเนินการค้นคว้านั้น ผู้เขียนได้มุ่งที่จะเปรียบเทียบระบบกฎหมายตัวแทนทั้งระบบเพื่อจะชี้ให้เห็นแนวความคิดและความเป็นระบบของกฎหมายตัวแทน โดยเฉพาะในเรื่องตัวแทนโดยกฎหมายปิดปาก (Agency by Estoppel) และหลัก "Apparent Authority" เพื่อที่จะก่อให้เกิดการเปรียบเทียบและมุ่งกำหนดแนวทางหรือวิธีการที่จะทำให้ตัวแทนเชิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยเราเข้าสู่ระบบกฎหมายตัวแทนยิ่งขึ้น และเพื่อที่จะให้การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนี้เป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายทั้งในด้านทฤษฎีและในทางปฏิบัติ

ภาควิชา นิติศาสตร์
สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2531

ลายมือชื่อนิสิต *[Signature]*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *[Signature]*

พิมพ์ต้นฉบับบทความวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

PRINYA BOONPATUMONG : AGENCY BY ESTOPPEL. THESIS ADVISOR :
CHARAN PAKDEETHANAKUL., ASSO. PROF. PRASIT KOVILAIKUL. 224 pp.

The law of agency is a particularly important topic because it is interwoven with many areas of the law. However, Thai lawyers and Thai law have paid scant attention to its significance. The law concerning this matter is thus underdeveloped in this country, especially where it concerns "Agency by Estoppel". There is much conceptual confusion, even in court decisions. Although the law would protect those who act bona fide, there are many problems in practice.

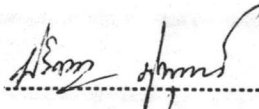
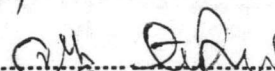
For this reason, "Agency by Estoppel" in Thai law is different from that found under the Common law. At present, there is another development worthy of note: the law concerning "Apparent Authority" and its nexus with estoppel.

This researcher has thus decided to write a thesis concerning the heading above so as to study and compare approaches concerning agency. In particular, the area of estoppel is analysed by comparing the law of several countries, including the United Kingdom, the United States and Japan.

The research methodology adopted by this researcher entails to comparisons between the concepts and systems of agency law especially "Agency by Estoppel" and the doctrine of "Apparent Authority". This should contribute to the development of the Thai Civil and Commercial Code, with a view to ensuring that justice is accorded to all parties, both in theory and in practice.

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา นิติศาสตร์
สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2531

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งของท่านรองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ ไชวิโลกุล และท่านอาจารย์ จรรย์ ภักดิธนากุล ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และได้ชี้แนวทางในการศึกษาและวิจัยในเรื่องนี้ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนเป็นอย่างมาก และในการนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ ท่านรองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ท่านอาจารย์ เกริก วมิถกุล ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ แสดงข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนได้ตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ สุขุม ศุภนิคย์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา และแนะนำเกี่ยวกับหลักกฎหมายในเรื่องละเมิด โดยเฉพาะในเรื่องความรับผิดของตัวการในผลละเมิดของตัวแทน

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์สุรภี สังขพิชัย คุณสมสมัย ศันสนีย์ และคุณนิเวศน์ ศันสนีย์ ที่ได้ชี้แนะแนวทางในการศึกษาในระดับมหาบัณฑิต และให้คำปรึกษา ในปัญหาการศึกษาในระดับนี้เป็นอย่างดี ซึ่งถ้าปราศจากความช่วยเหลือ และการสนับสนุนของท่านที่กล่าวนามมาแล้วข้างต้น ผู้เขียนก็ไม่อาจจะประสบความสำเร็จในการศึกษาในระดับนี้ได้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ เจริญชัย แก่นสุข ที่ได้ชี้แนะและส่งเสริมให้กำลังใจแก่ผู้เขียนในการศึกษาในระดับมหาบัณฑิตนี้ อีกทั้งได้ปลูกฝังคุณธรรมของนักกฎหมายที่ดี และสั่งสอนวิธีปฏิบัติในการเป็นทนายความที่ดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ทั้งทางทฤษฎี และในทางปฏิบัติ

ผู้เขียนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้เอื้ออำนวยความสะดวกในการค้นคว้า เป็นอย่างดีจนทำให้ห้องสมุดนี้เกิดประโยชน์แก่ผู้เขียนเป็นอย่างมาก

ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณชุตินา หงสกุล ซึ่งเป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในความสำเร็จครั้งนี้ ซึ่งหากปราศจากความช่วยเหลือและกำลังใจแล้ว ก็ยากที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลงได้

ท้ายที่สุดนี้ผู้เขียนหวังว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงจะมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักกฎหมายตัวแทนและต่อการศึกษาวิชานิติศาสตร์อยู่บ้างไม่มากก็น้อย ความดีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบเท้าเป็นกตเวทิตา แด่บิดา มารดาของผู้เขียน ที่ได้เมตตาอบรมสั่งสอนและปลุกฝังจิตใจให้ผู้เขียนเป็นผู้มีใจรักและใฝ่ศึกษา ตลอดจนสนับสนุนและมุ่งมั่นเป็นอย่างมากที่จะให้ผู้เขียนเรียนสำเร็จ หลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้ และในการนี้ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ร่วมสกุล "บุญพุ่มพงศ์" ทุก ๆ ท่านที่ได้ให้ความห่วงใยและการสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแก่ผู้เขียน ส่วนข้อบกพร่องทั้งหลายในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้นั้น ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1.1.2	โดยการบังคับของกฎหมาย (By Operation of Law).....	26
ก.	โดยความจำเป็น (By Necessity)	27
ข.	โดยกฎหมายปิดปาก (By Estoppel)....	28
ค.	โดยการแสดงให้เห็นปรากฏซึ่งอำนาจของตัวการ (By Apparent Authority or Ostensible Authority)	30
2.1.2	ตามหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ	32
2.1.2.1	โดยความตกลง (By Agreement).....	34
ก.	โดยความตกลงอย่างชัดแจ้ง (By Express Agreement).....	37
ข.	โดยความตกลงโดยปริยาย (By Implied Agreement)	39
ค.	โดยการให้สัตยาบัน (By Ratification)	40
2.1.2.2	โดยการบังคับของกฎหมาย (By Operation of Law)	42
ก.	ตัวแทนโดยความจำเป็น (Agency Necessity)	43
ข.	ตัวแทนที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยา (Agency from Cohabitation)	44
ค.	โดยกฎหมายปิดปาก (By Estoppel) ...	46
2.1.3	ตามหลักกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น	51
2.1.3.1	โดยการได้รับมอบอำนาจจากตัวการ (Representation by Mandate).....	53
2.1.3.2	โดยผลบังคับของกฎหมาย (Representation by Legal)	54

บทที่

หน้า

2.1.4	ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย	54
2.1.4.1	โดยการแต่งตั้ง	55
	ก. โดยการแต่งตั้งแสดงออกชัด	57
	ข. โดยการแต่งตั้งโดยปริยาย	58
	ค. โดยการให้สัตยาบัน	60
2.1.4.2	โดยผลของกฎหมาย	62
	ก. ตัวแทนชัด	62
2.2	อำนาจของตัวแทน	64
2.2.1	หลักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา	65
2.2.1.1	อำนาจที่แท้จริง (Actual Authority)	66
	ก. อำนาจโดยชัดแจ้ง (Express Authority)	66
	ข. อำนาจโดยปริยาย (Implied Authority)	67
	1. อำนาจข้างเคียง (Incidental Authority)	68
	2. อำนาจตามประเพณีและธรรมเนียมปฏิบัติ (Custom and Usage Authority) ..	68
	3. อำนาจในการจัดการตามทางปฏิบัติครั้งก่อน (Course of Dealing)	69
	4. อำนาจในเหตุฉุกเฉิน (Emergency-Authority)	69
2.2.1.2	อำนาจที่เกิดขึ้นเองจากความสัมพันธ์ตามสัญญาตัวแทน (Inherent Agency Power)	71
2.2.1.3	อำนาจที่แสดงให้เห็นปรากฏของตัวการ (Apparent Authority or Ostensible Authority) ...	73

2.2.2	ตามหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ	74
2.2.2.1	อำนาจที่แท้จริง (Actual Authority)	76
	ก. อำนาจที่แท้จริงโดยชัดแจ้ง (Express Actual Authority)	76
	ข. อำนาจที่แท้จริงโดยปริยาย (Implied Actual Authority)	77
2.2.2.2	อำนาจที่แสดงให้เห็นปรากฏของตัวการ (Apparent Authority or Ostensible Authority)..	82
2.2.2.3	อำนาจที่เกิดจากการสันนิษฐาน (Presumed Authority)	85
2.2.3	ตามหลักประมวลกฎหมายแห่งของประเทศญี่ปุ่น	86
2.2.3.1	อำนาจที่ได้รับจากตัวการโดยตรง	86
2.2.3.2	อำนาจที่ได้รับจากการที่มีกฎหมายบัญญัติไว้	87
2.2.4	ตามหลักประมวลกฎหมายแห่งและพหิมิซึของประเทศไทย ...	88
2.2.4.1	อำนาจที่ตัวแทนได้รับมอบหมายจากตัวการ	89
	ก. อำนาจที่ได้รับมอบหมายเป็นการทั่วไป (มาตรา 801)	90
	ข. อำนาจที่ได้รับมอบหมายเป็นการเฉพาะ (มาตรา 800)	92
2.2.4.2	อำนาจที่ตัวแทนได้รับจากบทบัญญัติของกฎหมาย ..	93
	ก. อำนาจในเหตุฉุกเฉิน (มาตรา 802)	93
	ข. อำนาจในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ ของตัวการภายหลังจากที่สัญญาตัวแทนสิ้นสุดลง (มาตรา 828)	94

บทที่	หน้า	
๓	หลักกฎหมายต่างประเทศในเรื่องตัวแทน เชิด	95
๓.1	หลักกฎหมายปิดปาก (Doctrine of Estoppel)	95
1.	ความหมาย	97
2.	ประเภทของกฎหมายปิดปากตามหลักกฎหมาย Common Law ..	99
ก.	กฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา (Estoppel by Record).	99
ข.	กฎหมายปิดปากโดยกรรมธรรม์สัญญา (Estoppel by Deed)	102
ค.	กฎหมายปิดปากโดยความประพฤติ (Estoppel by Conduct)	104
๓.2	หลักเกณฑ์ตัวแทนโดยกฎหมายปิดปาก (Agency by Estoppel) ของ ประเทศสหรัฐอเมริกา	111
1.	ตัวการแสดงออกว่าตัวแทนมีอำนาจกระทำการ เช่นนั้น หรือรู้แล้ว ยอมให้ตัวแทนกระทำตามอำนาจนั้น	116
2.	บุคคลที่สามผู้สุจริตได้หลงเชื่อในการแสดงออก เช่นนั้น และ	119
3.	บุคคลที่สามที่ได้หลงเชื่อ เช่นนั้นได้เปลี่ยนแปลงฐานะไปในทางที่ เสียหาย	121
๓.3	หลักเกณฑ์ตัวแทนโดยกฎหมายปิดปาก (Agency by Estoppel) ของ ประเทศอังกฤษ	122
1.	มีการแสดงออกของตัวการไม่ว่าโดยคำพูด หรือ ความประพฤติใด ๆ ที่แสดงออกว่าตัวแทนมีอำนาจกระทำการนั้นแทนตน	124
2.	บุคคลที่สามผู้สุจริตหลงเชื่อในการแสดงออก เช่นนั้นและได้ เปลี่ยนแปลงฐานะไปในทางที่เสียหาย	128
๓.4	หลักการแสดงออกให้ปรากฏซึ่งอำนาจของตัวการ (Doctrine of Apparent Authority or Ostensible Authority)	137
1.	มีการแสดงออกของตัวการโดยวาจาหรือความประพฤติต่อบุคคลที่สาม	141
2.	รู้หรือยินยอมให้ตัวแทนกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อบุคคลที่สาม .	146
3.	บุคคลที่สามผู้สุจริตได้หลงเชื่อในการแสดงออก เช่นนั้นและได้กระทำ การกับตัวแทนนั้น	147

บทที่	หน้า
3.5	เปรียบเทียบหลักตัวแทนโดยกฎหมายปิดปาก (Agency by Estoppel) กับหลักการแสดงออกให้ปรากฏซึ่งอำนาจของตัวการ (Apparent Authority or Ostensible Authority) 149
3.6	หลักเกณฑ์เรื่องตัวแทนเซิด (Unauthorized Representation) ของประเทศไทย 154
4	หลักเกณฑ์ความสัมพันธ์และความรับผิดชอบในเรื่องตัวแทนเซิดตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 821 และมาตรา 822 158
4.1	หลักเกณฑ์ 158
1.	การเซิดที่ตัวบุคคล 159
ก.	ต้องมีการแสดงออกของตัวการ 169
ข.	บุคคลภายนอกได้หลงเชื่อและกระทำการโดยสุจริตกับตัวแทน นั้น 174
ค.	ผลจากการหลงเชื่อและกระทำการโดยสุจริตของบุคคลภายนอก ทำให้เขาได้รับความเสียหาย 176
2.	การเซิดที่อำนาจของตัวแทน 179
4.2	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวการและตัวแทน 187
4.3	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวการและบุคคลภายนอก 192
4.4	ความรับผิดชอบของตัวการในผลละเมิดของตัวแทนเซิด 194
4.5	เปรียบเทียบหลักเกณฑ์เรื่องตัวแทนเซิดกับหลักตัวแทนโดยกฎหมายปิดปาก (Agency by Estoppel) และหลักการแสดงให้ปรากฏซึ่งอำนาจของ ตัวการ (Apparent Authority or Ostensible Authority).. 201
5	บทสรุป และเสนอแนะ 204
	บรรณานุกรม 212
	ภาคผนวก 219
	ประวัติผู้เขียน 224